

Stationsarbete – ett arbetssätt för att genomföra kartläggningarna och för att anpassa och utmana i den ordinarie förskoleklassundervisningen.

Nathalie Lindgren, Svedala kommun

Nyckelord: Kartläggning, förskoleklass, stationer, anpassningar, utmaningar.

Bakgrund och teori

Från och med läsåret 2019/2020 har förskoleklassen två obligatoriska kartläggningsmaterial som ska genomföras på höstterminen: Hitta språket och Hitta matematiken.

Kartläggningsmaterialen består av olika aktiviteter som är uppdelade i ett antal observationspunkter. Dessa ska kartläggas i den ordinarie undervisningen. Vissa aktiviteter kan genomföras i mindre grupp alternativt enskilt med varje elev (Skolverket: 2019 a och b). Vi vet att elevers erfarenheter och bakgrunder är olika och det är viktigt att undervisningen följer elevernas utveckling och anpassar efter både individ och grupp. Utifrån resultaten av kartläggningen kan sedan läraren planera och genomföra undervisning som stödjer elevernas språk-, läs- och skrivutveckling.

På Kyrkskolan hade några förskollärare gjort ett prövoår med kartläggningarna, och visste vad vi behövde förändra och förbättra då det nu var obligatoriskt att genomföra. Vi behövde planera och strukturera upp förarbetet, planera hur genomförandet och efterarbetet skulle gå till, samt planera in ett samråd med pedagog med specialpedagogisk kompetens för att analysera resultaten så att vi sedan kunde lägga upp den fortsatta undervisningen med både anpassningar och utmaningar.

Frågeställningar

Hur kan vi strukturera förskoleklassens kartläggningar så att det blir en del av undervisningen och hur har elevernas lärande påverkats av detta arbetssätt? Hur arbetar vi med anpassningar och utmaningar utifrån kartläggningarna?

Metod

Kartläggningarna genomförs för att läraren tidigt ska kunna identifiera elever som riskerar att inte nå de kunskapskrav som senare ska uppnås i årskurs 3. Utifrån resultaten kan läraren upptäcka områden som den fortsatta undervisningen behöver fokusera på. I Skolverkets modul: Tidig läsinlärning blev vi inspirerade av en film: Språkarbete i förskoleklass (Skolverket: 2017). Där såg vi en pedagog arbeta i olika stationer (grupper), med språklig medvetenhet som en del av förskoleklassens undervisning. Men utgångspunkt från denna film valde vi att genomföra nästan all kartläggning med hjälp av stationer. Förskoleklasserna består av ca 25 elever och det arbetar 2 förskollärare i varje klass. Eleverna delades in i 6 olika stationer, där 2 av stationerna var kartläggning av Hitta språket och Hitta Matematiken. Det fanns tillfällen då kartläggningarna genomfördes en till en, och i helklass.

Anteckningar gjordes samtidigt som vi genomförde kartläggningarna, men även efteråt då eleverna fortsatte till en ny station. Aktiviteterna som ingår i Hitta språket är:

- Vi berättar och beskriver
- Vi lyssnar och samtalar
- Vi kommunicerar med symboler och bokstäver
- Vi urskiljer ord och språklyd.

Aktiviteterna som ingår i Hitta matematiken är:

- Mönster
- Tärningsspel
- Sanden/riset
- Lekparken

Efter ca 6–8 veckor var alla kartläggningar gjorda och vi hade samråd med logoped och specialpedagog. Vid detta möte analyserade vi resultaten så vi sedan kunde planera vår undervisning både på gruppnivå och individnivå. Analysen fokuserade kring genomförandet, resultatet och vidare arbete framåt utifrån vad kartläggningarna visade. Hur genomfördes kartläggningarna? Vilka resultat fick vi? Hur kan vi använda resultaten för att planera arbetet framåt för eleverna? Alla dessa faktorer analyserades vid samrådet och resultaten analyserades på såväl individnivå som gruppnivå.

Resultat och diskussion:

Genom att föra noggranna anteckningar genom hela kartläggningen får vi en tydlig bild över vad gruppen och eleven kan utifrån vad kartläggningsmaterialet innehåller, men även vad vi behöver fokusera mer på i vår undervisning så att eleverna ges möjlighet till att utvecklas i sitt lärande.

Förra årets kartläggning visade att många elever behöver träna mer på återberättande. Då fick vi planera in aktiviteter i vår undervisning så att eleverna fick goda möjligheter till att träna på detta. I andra delar kunde vi se att många uppnått den godtagbara nivån som kartläggningen frågade efter, då kunde vi arbeta vidare med dessa områden i självgående stationer, dvs att stationen inte var vuxenledd mer än i inledningen.

Med hjälp av våra stationer kan vi succesivt differentiera våra stationer; anpassa och utmana utifrån elevernas behov, vilket utvecklar elevernas lärande. Detta kan innebära att samma innehåll kan instrueras och genomföras på olika sätt utifrån elevernas behov av anpassningar och utmaningar.

Stationerna är alltid lärarledda vid introduktion, men succesivt blir stationerna självgående. Detta har vi sett stärka elevernas självförtroende när de ser sin egen utveckling i lärandet. Stationsarbetet medför en möjlighet att lära känna några få elever åt gången vilket ger en stor trygghet. Att succesivt introducera kartläggningarna i detta inarbetade arbetssätt gynnar elever som kanske vid en traditionell kartläggning hade fallit igenom resultatmässigt på verbala delar där man ska våga delta aktivt och prata inför en ny barngrupp.

När eleverna ges möjlighet till att genomföra kartläggningarna i mindre grupper där de får de mer talutrymme i ett redan känt arbetsformat. Dessutom kan vi som pedagoger se elevens kunskapsprogression mycket tydligare. För pedagogerna är detta arbetssätt mer tidseffektivt i och med att vi på ett 60minuters arbetspass hinner kartlägga 12 elever samtidigt som det är väl förberett vilket då skapar ett lugnt arbetstempo. Vi ser också att vi får in kartläggningen i formatet som den ordinarie undervisningen redan har, genom vårt stationsarbete. Detta medför att även pedagogerna upplever en struktur, trygghet och likvärdighet som vi enbart ser fördelar med.

Att vi inkluderar kartläggningarna i den ordinarie undervisningen upplever vi är ett lustfyllt arbetssätt då man får göra många olika moment i form av olika stationer under ett och samma arbetspass. Vi märker en stor arbetsro i våra klasser och eleverna kan bibehålla sin koncentration och sin lust att lära. Genom stationsarbetet har vi även fått ett grundligare underlag till våra utvecklingssamtal där vi kan förmedla till vårdnadshavarna var deras barn befinner sig och det blir en mer naturlig del att prata kring anpassningar och utmaningar. Att

gjorde observationer i skolans olika miljöer. Samtal/intervjuer genomfördes med elever, personal och vårdnadshavare, för att skapa en bild över vilka insatser som behövde göras och hur de skulle prioriteras. Analysarbetet var en viktig process innan några insatser påbörjades. Under analysarbetet arbetade gruppen tillsammans med att gå igenom litteratur för att kunna göra rätt prioriteringar.Handledning gavs av Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM). För att tydliggöra arbetet för medarbetarna skapades en mall för dokumentation, uppföljning och utvärdering.

Resultat/Delresultat/Diskussion

Behov som identifierades under arbetets gång var följande:

- på ett bättre sätt stimulera lärandet i klassrummet och utveckla det lustfyllda lärandet.
- pedagogerna behöver kunskap, utbildning och handledning för att kunna bemöta elever i svårigheter.
- vi behöver skapa förtroendefulla och positiva relationer mellan elever, vårdnadshavare och pedagoger på skolan.

Viktig att påpeka är att under de första två faserna av processen var skapandet av en kultur för konstruktiva samtal av stor betydelse. I sådana samtal positionerar skolledaren sig själv som en del av problemet. Genom att ställa direkta och respektfulla frågor, använda försiktigt och nyanserat språk samt visa empati uppmuntrades framförandet av alternativa synpunkter från personal, elever och vårdnadshavare.

Efter behovsidentifiering, genom gemensamma undersökningar och upprepade kritiska utvärderingar (fas 3) skapades en gemensam förståelse bland all personal på skolan för att lösa problemet. En framgångsfaktor under den tredje fasen var att vara tydlig med utvärderingskriterierna och inte vara dömande. På det sättet kunde båda parter ta del av varandras tankar. Till sist (fas 4) beslutades om adekvata insatser/åtgärder såsom handledning och utbildning av personal.

Idag har vi skapat en samsyn på skolan som i sin tur leder till en trygghet för alla pedagogerna. Genom struktur i organisationen och tydliga ramar för beslut och dokumentation har vi skapat en grund för alla i det vardagliga arbetet. Detta genomsyrar hela verksamheten på skolan. Genom att arbeta främjande gällande den fysiska lärmiljön ser vi att eleverna har getts bättre förutsättningar för att klara av skolarbetet.

Diskussionsfråga

Vilket tillvägagångssätt använder ni för att åstadkomma en förbättring i er skola?

Referenser

Vivianne Robinson (2019) *Förbättring i en förändringstrött skola*. Lund: Studentlitteratur
Malin Valsö, Frida Malmgren (2019) *Fysisk lärmiljö*. Lund: Studentlitteratur